

Prilog Našemu Tajedniku od 26. novembra 1955

Priloga 1

SPOMENICA HKD-a

Donašamo potpuni tekst spomenice, ku je HKD u Gradišću stavilo saveznoj vladi u Beču i našoj zemaljskoj vladi u Zeleznu o želja i zahtjevi hrvatske narodne manjine u Gradišću, izradjenji na temelju austrijskoga državnoga ugovora, član 7.

NA AUSTRIJSKU SAVEZNU VLADU
BEC, I., BALLHAUSPLATZ

Gledeć na to, da je austrijski državni ugovor dne 27. jula 1955. stupio na snagu i gledeć na to, da su u članu 7 austrijskoga državnoga ugovora sadržane različne naredbe o pravi slovenske i hrvatske manjine u Austriji, ima Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću čast, da preda austrijskoj saveznoj vladi slijedeću

SPOMENICU

i prosi, da ispita temeljito od društva razložene želje i prijedloge i da naredi legislativne i upravnotehničke mjere, ke iz toga rezultiraju.

I.

Do sada nije postojala u Austriji nijedna vlast, čija zadaća bi bila da se brine za u državi živeće jezične manjine. Niti kod saveza niti kod saveznih zemalj bilo je službenih mjestov, kamo su se mogli pripadnici manjin ili njihovi zastupnici obratiti, da se posluhnu njihove opravdane želje i brige. Istina, postojao je, a postoji možda i još nadalje, u uredu saveznoga kancelara — vanjski posli — jedan manjinski referat. Ali njegov djelokrug je više manje ostao zakrit svim pripadnikom manjin. Kontakt s manjinami ovi referat nije održavao. Njegove zadaće, kako izgleda, bile su pred svim statistične naravi. Radi toga je bio položaj manjin usprkos svim dobromišljećim ustavnim zakonom i naredbam mirovnoga ugovora nezadovoljavajuć. Istoga mišljenja bio je i pokojni savezni predsjednik dr. Karl Renner, kad je u oktobru 1950. prilikom jedne audijencije izjavio: »Situacija je nezadovoljavajuća i postavljanje jedne komisije za narodnost kao manjinski referat je potribno«.

Da bi se u budućnosti takovi nedostatk i isključili, neka se uredu referati za manjine.

Radi toga predlaže Hrvatsko Kulturno Društvo:

- a) postavljanje referata za manjine u uredu saveznog kancelara i
- b) postavljanje referata za manjine kod nadležnih zemaljskih vladov.

Djelokrug ovih referatov bio bi skupni: pripravljanje i provedjenje svih zakonskih i upravnotehničkih mjerov, ke su potribne za izvršenje naredbov člana 7 austrijskoga državnoga ugovora po duhu i slova; Djelokrug referata u uredu saveznoga kancelara leži na saveznom području, a onoga kod zemaljske vlade na pokrajinskom području.

O sastavljenju ovih referatov glasi naše stanovišće ovako:

k a) Referat u uredu saveznoga kancelara:

Referat je neposredno podredjen saveznomu kancelaru. Peljač referata je jedan od savezne vlade imenovan akademski naobražen činovnik, komu ima da asistira kao činovnik (sekretar) po jedan pripadnik hrvatske i slovenske manjine. Obadva činovniki neka budu akademičari. Ovim trim činovnikom ima se dodati kao savjetodavni organ jedan manjinski odbor, komu imaju pripadati po dva zastupniki Gradišćanskih Hrvatov i Koruških Slovencev kao i po jedan zastupnik dvih najvećih u Narodnom savjetu zastupanih strankov. Pred imenovanjem referenta u činovničkom stanju i njegovih dvih sekretarov imaju se čuti mjerodavne organizacije manjin. Pripadniki manjinskoga odbora bit čedu imenovani od organizacijov manjin, zastupniki strankov od političkih strankov.

k b) Referat kod zemaljske vlade:

Referati su podredjeni zemaljskim poglavarom direktno. Peljač svakoga referata je jedan od zemaljske vlade imenovan akademski naobražen činovnik, ki mora u Gradišću

biti pripadnik hrvatske narodne grupe. Kao savjetodavni organ ima se dodati referentu jedan manjinski odbor, ki se u Gradišću ima sastaviti od četirih zastupnikov Gradišćanskih Hrvatao kao i od pojednoga zastupnika od dvih najvećih u zemaljskom saboru zastupanih strankoo. O imenovanju referenta i njegovoga odbora valja to, ča se je k a) referat u uredu saveznoga kancelara, reklo.

II.

Jasno opisane djelokruga referata kod savezne vlade i onih kod zemaljskih vladov rezultira iz bližih naredbov člana 7 austrijskoga državnoga ugovora.

K ovomu glasi stanovišće Hrvatskoga Kulturnoga Društva:

K točki 1 člana 7:

Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću ustanovljuje, da su jezične manjine u Austriji i do sada jur imale pravo na vlastite organizacije, spravišća i štampu u svojem vlastitom jeziku.

K točki 2 člana 7:

Ča se tiče elementarnoga podučavanja mora se načelno ustanoviti, da se mora podučavanje u hrvatski osnovni škola vršiti u hrvatskom jeziku. Početo od drugoga školskoga ljeta će se zapeljati i podučavanje u nimškom jeziku, ko će se pak daljeiduć proširiti. Pri podučavanju ima se zeti obzir na metodiku dvojezične pouke, da po istupljenju iz škole svako prosječno nadareno dite more i mora vladati kako nimškim tako i hrvatskim jezikom u zadovoljavajućoj mjeri u riči i pismu. Da se postigne ov cilj, bit će reformiranje postojećih nastavnih planov neophodno potribno.

U svi gradišćanski glavni škola, ke poišćuje najmanje pet školarov hrvatskoga materinskoga jezika, ima se hrvatski jezik upeljati kao obligatorni nastavni predmet za sve-hrvatske školare, ukoliko to do sada još nije slućaj. Svim onim školarom nimškoga ili koga drugoga materinskoga jezika, ki se hoće učiti hrvatski jezik na mjesto koga drugoga tudjega jezika, mora se dati za to mogućnost.

Isto tako je na svi gradišćanski trgovački škola, na obrtni, seljački i domaćinski produžni škola za svu dicu hrvatskoga materinskoga jezika, ako iznaša broj dice pet, hrvatski jezik obligatan predmet s obzirom na njihovo zanatno izobraženje.

S obzirom nato, da podizanje jedne vlastite hrvatske sridnje škole u Gradišću o v č a s nije moguće, potribuje Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću, da se odmah upelja hrvatski jezik u svi gradišćanski srednji škola kao nastavni predmet i to u istom broju ur, kako kod svih tudjih jezikov, ki se do sada u Gradišću podučavaju. Provedjenje ove mjere je naroćito iz zgedanja na potpuno obistinjenje naredbov slijedeće točke 3 člana 7 bezuvjetno potribno, budući da se na sridnji škola izobrazuje većina budućih činovnikov. Iz provedjenja naredbov točke 3 člana 7 će se naime pokazati znatna potriboća u dvojezićni činovnici u svi grana uprave i pravosudja.

U Gradišću ne postoj ovčas niti jedna preparandija za učitelje i učiteljice, samo jedna vjerska škola za učiteljice u Zeleznju. To je za gradišćanski učiteljski naraštaj povezano s mnogo štete. Potribno je, da se od strani saveza počne čim prije s podizanjem jedne državne preparandije za učitelje i učiteljice u Zeleznju. Gradišćanski Hrvati su u podizanje jedne državne preparandije za učitelje i učiteljice u Zeleznju osebito zainteresirani, budući da bi u ovom zavodu bilo jamćeno jednako izobraženje potribnoga hrvatskoga učiteljskoga naraštaja. Do postavljenja jedne posebne zgrade za državnu preparandiju za učitelje i učiteljice more se s postepenom izgradnjom ovoga zavoda već sada tako započeti, da se već u školskom ljetu 1956/57. u novoizgradjenoj saveznoj gimnazijalki u Zeleznju osnuje prvi razred preparandije za učitelje i učiteljice. Prostorije za ov cili su dane.

Da se učiteljski naraštaj za hrvatske škole u Gradišću postavi u položaj, da bude mogu ispuniti svoje zadaće, držimo za potribno, da se na preparandizja za učitelje i učiteljice mimo obligatnoga podučavanja hrvatskoga jezika kao nastavni predmet podučava u povoljnoj mjeri u četvrtom i petom razredu i metodika dvojezićnoga podučavanja.

Za školare i školarice nehrvatskoga materinskoga jezika, ki su si hrvatski jezik kako tudji jezik izibrali, otpada kao izjednaćenje podučevanje u kom drugom tudjem jeziku.

U svi škola, u ki se podučava hrvatski jezik kako za školare hrvatskoga tako i za školare koga drugoga materinskoga jezika, ima se hrvatski jezik na dva načine poduča-

vati, ar donajaju školari hrvatskoga materinskoga jezika druge temelje za to, nego dica koga drugoga materinskoga jezika.

U budućnosti smidu na hrvatski škola u Gradišću samo takovi učitelji podučavati, ki su položili ispit zrelosti u hrvatskom jeziku s uspjehom. Za definitivno namješćenje potriban je ispit sposobnosti u hrvatskom jeziku po postojeći propisi za ov ispit pred jednom posebnom sekcijom jedne za ov posao predvidjenje ispitne komisije. To isto valja za učitelje, ki podučavaju hrvatski jezik kao nastavni predmet na drugi gradišćanski škola.

One učiteljske osobe, ke već podučavaju na hrvatski škola, moraju do 31. 12. 1958. položiti dodatni ispit iz hrvatskoga jezika.

Dječje čuvarnice u hrvatski općina imaju se peljati u hrvatskom jeziku. Odgojni personal mora vladati obadvimi jeziki.

Gledeć na to, da se u točki 2 člana 7 statuira jedno posebno odjelenje školske nadzorne oblasti za hrvatske škole, postavlja se potriboća izgradnje jednoga posebnoga odjelenja zemaljskoga školskoga savjeta u Gradišću. Peljač toga kod ureda zemaljske vlade osnovanoga referata za manjine ima pripadati zemaljskom školskom savjetu s mjestom i glasom.

Za uspješno školsko nadziranje bit će potribno, da se hrvatske osnovne škole oddilu od sadašnjih školskih nadzornih kotarov i združuju dva posebne hrvatske školske nadzorne kotare, i to jedan za kotare Niuzalj, Zelezno, Matrštof i jedan za kotare Gornja Pulja, Borta i Novi Grad. Vrhovno nadzorničtvo pelja hrvatski zemaljski školski nadzornik, ki istodobno nadzira i podučavanje hrvatskoga jezika na svi drugi gradišćanski škola.

Gledeć na vjeronauk more se reći, da se ima u svi škola Gradišća, u ki se podučava vjeronauk, hrvatskoj dicit predavati u materinskom jeziku, ako iznaša broj dice pet.

Potribne podloge za reformiranje nastavnih planov za hrvatske škole, kao i za podučavanje hrvatskoga jezika na drugi škola, ima izraditi jedna posebna komisija za nastavni plan.

Za održavanje ispitov sposobnosti za podučavanje u hrvatskom jeziku i za podučavanje hrvatskoga jezika drugi škola u Gradišću ima se u okviru postojeće ispitne komisije postaviti jedna posebna hrvatska sekcija.

K točki 3 člana 7:

Ov član ustanovljuje, da je hrvatski jezik u upravni kotari Gradišća dodatno k nimeškomu pripušćan kao uredni jezik.

S obzirom na izričiti manjak u dvojezični činovnici imaju se predaje u hrvatskom jeziku primiti, ali se more njihovo pismeno izvršenje obavljati do 31. 12. 1958 u nimeškom jeziku.

Vlasti, ke dolazu u pitanje, imadu zadaću, da stoji do ovoga časa dosta dvojezično naobraženih činovnikov na raspolaganje.

Manjinski referati kod ureda saveznoga kancelara i kod zemaljskih vladov kako i njim pridati manjinski odbori imadu s prikladnimi prijedlogi na saveznu i zemaljsku vladu kao i na korporacije javnoga prava za to skrbiti, da s daljeidućom izobrazbom dvojezičnih činovnikov kod svih saveznih i zemaljskih vlasti, kod eksekutive, kao i kod korporacijov javnoga prava u dvojezični kotari i općina bude stao potribni broj dvojezičnih činovnikov na raspolaganje.

Pri ustanovljenju autentičnih imen i natpisov topografske naravi u dvojezični kotari i općina moraju se u obzir zeti imena i natpisi, ke je ustanovila jedna komisija Hrvatskoga Kulturnoga Društva u Gradišću.

K točki 4 člana 7:

U budućnosti će biti potribno, da se državnomu referatu za narodnu prosvjetu pridoda i jedan referent za gajenje hrvatskoga narodnoga i kulturnoga dobra.

Gledeć diozimanja na upravni i sudbeni ustanova ustanovljujemo, da su nam ova prava bila ustavno garantirana, ali njevo provedjenje u praksu zbog velikega manjkanja dvojezičnih činovnikov — pred svim kod sudbenih oblasti — nije bilo jamčeno.

Da se odstrani ov nedostatak pokazujemo na naše prijedloge k točkam 2 i 3 člana 7 državnog ugovora.

K točki 5 člana 7:

Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću pozdravlja prepoved djelovanja organizacijov, ke imadu za cilj, da zamu hrvatskomu i slovenskomu stanovničtvu njihovo svojstvo i prava kao manjina.

U pripadajućoj provednoj naredbi mora se ali jasno ustanoviti, ko djelovanje ima za posledicu takovu prepovid od strani direkcije za sigurnost na prijedlog manjinskoga referata.

III.

Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću si je swisno poteškoč, ke ćedu provedjenje člana 7 državnoga ugovora kao i ispunjenje na temelju ovoga člana 7 od njega (društva) postavnih prijedlogov donesti sa sobom.

Mi smo ipak mišljenja, da se sa stalnim kontaktom dotičnih saveznih i zemaljskih vlasti s nadležnimi zastupniki manjin more postignuti ostvarenje naredbov člana 7 državnoga ugovora na svestranu dobrobit i na svestrano zadovoljstvo.

Gradišćanski Hrvati su se u prošlosti uvijek pokazali kao vjerni i lojalni sini Austrije. Oni ćedu i u budućnosti čvrsto i vjerno stati uz domovinu Austriju.

Ravno iz ove lojalnosti donáša Hrvatsko Kulturno društvo u Gradišću saveznoj vladi na znanje, da je eno uoči naredbov čla na34 (šefi disijov) državnoga ugovora stavilo ovu spomenicu na znanje ambasadorom četirih potpisnih sil državnoga ugovora u Beču.

Iganc Horvat, predsjednik